

Szentesi Zöldi László: A regényíró Kosztolányi

2019 március 18. Flag

Szöveg méret

90

Mentés

-
-
-

- [0](#)

5

Átlag: 5 (1 szavazat)

Mérték

Micsoda komplex élet, milyen kevés idő és mennyi eredeti alkotás.

– erre gondol az ember, amikor leteszi *Arany Zsuzsanna Kosztolányi*-monográfiáját. A könyv bevallottan is az életrajzra összpontosít, mégis megcsillannak maguk a művek, a szerző regényei, novellái, versei, karcolatai, sőt műfordításai. Letesszük a vastag könyvet, és eltűnünk: milyen messze tűnt a száz évvel ezelőtti világ, amikor nemcsak a harsányság és különlegességre törekvés izzadt erőködés, hanem a tudás, tehetség is számított némileg a szépirodalomban.

Hogy a zseni dolgozik, nem csak sütkérezik a napfényben, azt nagyjából mindenki tudja. *Mozart* sem égből aláhulló mannaaként habzsolta a saját tehetségét, hanem sok-sok gyakorlással csalta elő magából az isteni ént. Kosztolányi olykor napi tizennégy órát írt, diktált, és ha éppen nem dolgozott, szivacsként szívta magába a külső világ történéseit, hogy aztán azokból is irodalmi élményanyagot formáljon. Amikor kávéházban tereferélt, házmesternével beszélgetett vagy lenge erkölcsös alkalmi barátnőt faggatta, az életet kutatta, így aztán szükségszerűen a valóság jelent meg a maga nyersességében, banalitásában a művekben is. Mindezt azért szükséges hangsúlyozni, mert a posztmodern sújtotta magyar irodalomban időközben minden darabjaira tört. És hiába várjuk a töredékek összeillesztését olyanoktól, akiknek fogalmuk sincsen, hogyan kellene bánni az irodalmi kötőanyagokkal, az anyanyelvvel és a valóságos élethelyzetekkel.

Kosztolányi azonban pontosan ismerte az összeillesztés minden csínját-bínját. Sőt, ebben volt a legnagyobb. Elsőrangú művészként formai tökélyre törekedett, kifejező, szemléletes nyelven írt (most beszéljünk csak a regényeiről, a hatalmas életmű más sikerzónáiba be se tegyük a lábunkat). Előtte *Mikszáth*, vele egy időben talán *Móricz*, utána pedig *Ottlik* éri el azokat a nyelvi magaslatokat, amelyekre Kosztolányi úgyszólván naponta felröppent. Műveltsége köpönyegét megrázta, és csak úgy potyogtak tehetségének apró és méretesebb morzsái. Prózája szinte mindig dupla fenekű: ha elolvasod a történeteit, és szöveg szintjén értelmezod, úgy is tökéletesen érthető, feldolgozható. Csakhogy létezik a megértésnek egy rejtett, titkos dimenziója is, ide, az irodalmi csapóajtók mögé az író csak keveseket enged be, haladó olvasónak kell lenned ahhoz, hogy néhány más összefüggésre ráébredj.

Az Édes Anna látszólag pusztán arról szól, hogy egy cseléd lány megelégedi társadalmi, lelki, szexuális kizsákmányolását, fellázad, és megöli gazdáját. Kosztolányi azonban komplex lélektani hálót szövege a történet köré, bonyolult társas viszonyokkal, egzisztenciális félelmekkel, gyarlóságokkal. Az emberi lélek rejtett dimenzióit kutatja, szenttelenül, orvosi csipesszel boncolja szét szereplőit. Megmutatja, feltárja nekünk őket, de nem ítélkezik, csak mesél. Módszertanának középpontjában az el nem kötelező áll, a tiszta irodalom mellé szegődik, amelyet nem kötnek ideológiai béklyók, bizonyítási kényszer, magasabb rendűnek vélt, de nagyon is földhözragadt küldetésstudat. Éppen ez a formai és tartalmi szabadsága adja Kosztolányi időtlenségének titkát: a politikailag motivált próza gyorsan elavul, mint a napi újságcikk, akárcsak a mélyebb lélektani ismeretek nélküli, hiányosan megrajzolt prózakísérletek.

Kosztolányi a legmodernebb íróink egyike száz év múltán is. Amit az emberi lélekről, a társadalmi környezetről ír, mesél nekünk, változatlanul aktuális. Nem beszélve a magyar századforduló környezetrajzáról, amely az Aranysárkányban és a Pacsirtában körülöleli a cselekményt. Minden magyar ember szívét megdobogtatja a hajdani kisváros, a helyi vendéglőben jól sikerült ebéd, a jellegzetes figurák leírása. De mindezt csak ráadásaként kapjuk, Kosztolányi elsősorban pszichiáterként jár-kezel a történeteiben. Előbb-utóbb eltorzítanak a hűség, az elfojtott indulatok, elítélések, félelmek és vágyak, hogy aztán bűn és bűnhődés következzen, vagy talán az sem, és a megfajított, befejezetlen történetészítés is csak a rejtélyt, a titokzatosságot növelje.

Furcsa módon akkor is versel, amikor regényt ír. Szóljon helyettem Szerb Antal, aki már kortársként felfigyelt erre a furcsa hajlamára: „A regényíró Kosztolányiban talán még fokozottabban feltalálhatók a lírikus értékei: az atmoszférikus varázs, a precíz és mégis groteszken túlzó külső leírás, mely többet mond a belső életről, mint a legtöbb lélekelemzés, a tiszta, kulturált nyelvművészet. Alakrajzoló képessége itt, igazi földjére érve még tökéletesebb, mint verseiben és novelláiban.”

Mondjunk csak egyetlen okot, hogy miért nem olvasunk Kosztolányit? Vegyük csak le a polcra remekbe szabott regényeit, merüljünk el bennük, és talán jobb megfigyelőként, szemtanúként tekintünk majd korunkra, embertársainkra, és persze saját magunkra is.

Szentesi Zöldi László - www.demokrata.hu

Tisztelt olvasók!

Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következ? címen: <https://twitter.com/syracuse73>, illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen: <https://www.facebook.com/flagmagazin>

- Minden "lájk számít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

Ajánló